

PAPA IVAN PAVAO II.

Svi ozbiljni analitičari složiti će se s tim da se Ivan Pavao II.¹ ne može zaobići na političkoj i vjerskoj sceni u posljednjih dvadeset i pet godina otkada je izabran za papu. Oslobođenje od totalitarističkih vladavina i oslobođenje malih naroda ne mogu se spominjati, a da se ne čuje za njegov udio u tome. Ratove koji su obilježili XX. st. neće nitko spominjati bez njegovih apela za mirno rješenje sukoba. Međureligijski dijalog i susreti koje je sazivao, ukazuju da je moguće nadići stoljetna nerazumijevanja i razmimoilaženja, kako među kršćanima tako i ostalim religijama. Ivan Pavao II. je čovjek koji je stigao u pravi čas, ušao u vrijeme koje ga je trebalo, vrijeme koje je bilo željno njega i njegovih poteza koji su mnogo značili i znače za Crkvu i svijet.

Iznenadna smrt, nakon trideset i tri dana pontifikata Ivana Pavla I. iznenadila je cijeli svijet. Nije nam ostavio nikakvu pisanu poruku, smrt ga je stigla naglo i neočekivano. Taj tužni događaj za Crkvu dogodio se u rujnu. Trebalo je izabrati novog papu koji će Crkvu voditi u teškim vremenima. Konklava se otvorila 14. listopada 1978., a već 16. listopada vidio se bijeli dim i čuo se usklik "Habemus papam". Za papu je bio izabran Karol Wojtyła, krakovski nadbiskup i kardinal Svete rimske Crkve. Kao novi papa koji će naslijediti Ivana I. osjećao se dužan uzeti ime svog prethodnika, Ivan Pavao, kako bi mogao nastaviti njegovim stopama i sačuvati uspomenu na njega. Nedugo nakon izbora u jednoj propovijedi rekao je: "I što o sebi mogu reći ja, kojeg je poslije trideset i tri dana pontifikata Ivana Pavla I. zapalo, iz neobjašnjivih razloga Božje Providnosti, poslije njega preuzeti nasljeđe i apostolske obveze na Stolici svetog Petra 16. listopada 1978.? Što bih trebao reći ja, prvi papa koji nije Talijan nakon 455 godina, pozvan na Rimsku Stolicu? Što imam reći ja, Ivan Pavao II., prvi u povijesti Crkve i domovine papa Poljak, papa Slaven?"² Na pitanja koja je postavio odgovorio je svojim pontifikatom, odgovorio je napornim radom i molitvom.

Papa je biskup Rima, nasljednik sv. Petra, to je prva i temeljna njegova zadaća. Rimskim biskupom postaje "stranac". Biskup koji stupa na Rimsku stolicu je Poljak. Iako nije Rimljanin, postao je Rimljaninom kako sam kaže: "Ako danas mogu reći kako se u potpunosti osjećam 'Rimljaninom', onda je to zahvaljujući posjetima župama tog neobičnog i lijepog grada".³ Posjeti župama su mu bili posebno dragi, jer tu se, kao biskup Rima, susretao s mjesnom Crkvom, to mu je pomoglo da se što više približi

¹ Znamenke koje govore: za vrijeme svog pontifikata Papa je objavio 14 enciklika, 13 apostolskih pobudnica, 11 apostolskih konstitucija i 41 apostolsko pismo. Objavio je i tri knjige (objavljene za vrijeme pontifikata): *Prijeći prag nade* (1994.), *Dar i otajstvo: uz pedesetu obljetnicu svećeništva* (1996) i *Rimski triptih* (2003). Proglasio je 474 sveca i 1311 blaženika, održao 8 konzistorija na kojima je imenovao 201 kardinala. Zaredio je 2156 svećenika i 321 biskupa, a od 1978. sazvao 15 biskupskih sinoda. Imao je preko 1000 općih audijencija, održao 688 službenih posjeta i audijencija za vođe država, kao i 212 audijencija i susreta s premijerima raznih zemalja. Na svojim putovanjima po svijetu (101, sto i prvo bilo u Banja Luku). Papa je prešao udaljenost koja je gotovo jednaka trostrukoj udaljenosti između Zemlje i Mjeseca.

² Ivan Pavao II., *Autobiografija*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 2003., str. 12.

³ *Isto*, str. 131.

životnoj realnosti župnika, svećenika. U svojoj knjizi "Dar i otajstva" Papa donosi nekoliko stvari koje svećenici danas moraju znati. U prvom redu odgovara na pitanje što znači biti svećenik i kaže, oslanjajući se na 1 Kor 4, 1-2, da je svećenik u prvom redu upravitelj Božjih otajstava. Sam upravitelj nije vlasnik dobara, već su mu ta dobra predana od vlasnika na upravljanje. Nadalje kaže kako svećenik mora pronalaziti iz dana u dan svoj svećenički "danas" u Kristovu "danas".⁴ Kaže kako je današnji čovjek žedan Krista, a žed pokušava ugasiti kod svećenika, Krista traži u svećenicima. Kako mu ga svećenik može pokazati? Svetošću, slavljenjem sakramenata, a posebno euharistijom. Euharistija cilja na to da se dogodi susret čovjeka i Krista. Svakom svećeniku na prvom mjestu, prioriteta moraju biti siromašni i oni koji žive na rubu društva, tu se pokazuje svetost svakog svećenika. Takvima, koji su povjereni svećenicima kao dušobrižnicima, oni moraju biti "otac".

Karol Wojtyła, postavši papom, bio je spreman na putovanja. Ivan XXIII. je naglašavao kako nije dovoljno da papa bude nadahnjivan samo kroz Crkvu, nego je i sam dužan nadahnjivati Crkvu. Ivan XXIII. pohodio je svetište Majke Božje u Loretu, a kada je Pavao VI. najavio da će poći u Svetu Zemlju, sabornica je to s entuzijazmom prihvatila. Kako sam papa Ivan Pavao II. kaže, papinska putovanja je već zatekao pa je morao samo nastaviti. Prvo putovanje bilo je u Meksiko na Opći sabor episkopata Latinske Amerike i to već u siječnju 1979. Potom je uslijedio posjet rodnoj domovini i počeli su stizati različiti pozivi za putovanja. U Crkvi se stvarala nova atmosfera, pokazivala se želja da Papa bude prisutniji. S jedne strane Papa je bio spreman na putovanja i pastirske pohode, a s druge strane svugdje se javljala želja da papa posjeti razne mjesne crkve.

Ima nešto što posebno leži na srcu papi Ivanu Pavlu II., što je u svojim propovijedima govorio na putovanjima, a što mu je i između ostalog obilježilo pontifikat. To je ljubav prema Mariji Majci Božjoj, a kroz tu ljubav i odnos progovorio je o dostojanstvu žene u apostolskom pismu *Mulieris dignitatem* (Dostojanstvo žene). Nadalje, tu su i mladi za koje se uvijek zalagao, o čemu svjedoče i susreti mladih koji su počeli 1985., zalaganje za mir, a tu se na poseban način izdvaja susret u Assizu 1986. kada je Papa okupio sve predstavnike kršćanskih crkava i poglavare svjetskih religija na molitvu za mir, zatim zalaganje za ljudski život, borba protiv abortusa i ljubav prema obiteljskoj zajednici. Ovo su samo neki trenuci koji su naglašeni u pontifikatu Ivana Pavla II., ali su ujedno i veliki problemi u svijetu.

Najprije ćemo dotaknuti trenutak koji se odnosi na dostojanstvo žene koje je papa Ivan Pavao II. uvijek gledao kroz dostojanstvo Blažene Djevice Marije. U knjizi "Prijeći prag nade" papa je upitan o povezanosti Marije Majke Božje i aktualnog ženskog pitanja s naglaskom na apostolsko pismo *Mulieris dignitatem* (Dostojanstvo žene). Odgovorio je kratko ali, potpuno. Progovorio je o feminizmu u današnjem liberalnom svijetu, koji nastaje kao nedostatak poštovanja dugovanog svakoj ženi.

⁴Usp. Ivan Pavao II., *Dar i otajstvo*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1996., str. 87.

Upravo tu feminizam nalazi svoje korijene. U današnjem svijetu nema više čuđenja pred tajnom ženstvenosti, već je ona prije svega postala predmet užitka.⁵ Nadalje, Papa naglašava kako je žena iznad svega srce obiteljske zajednice, ali XX. st. bilo je puno preokreta pa se tako izokrenulo i poslanje žene. Prirodno poslanje žene kao majke dovodi se u sumnju s gledišta koja naglašavaju prava suvremene žene. Obitelj je zapostavljena, na profesionalni posao gleda se kao na društveni uspjeh, dok se ženina prvotna dužnost smatra kao nekakva zaostalost. To ne znači da se žena ne smije baviti javnim radom, već istinski uspjeh žene od društva zahtijeva posebno uvažavanje njezinih majčinskih i obiteljskih zadaća, jer su one po vrijednosti iznad svih ostalih zadaća i javnih zanimanja. ženin profesionalni rad mora svugdje biti tretiran da proistječe iz poziva žene kao supruge i majke u obitelji. Papa kaže: "To je velik posao. To je ženski genij".⁶

Drugi moment koji je naglašen u pontifikatu pape Ivana Pavla II. jest obitelj. Ona je usko povezana sa ženom majkom. Ona je onaj put na kojemu činimo prve korake, koji ostaje uvijek poseban i neponovljiv. Na svijet dolazimo u obitelji. Ako u tom dolasku i ulasku u svijet obitelj nedostaje, onda je to velik udarac koji ima posljedice na cjelokupni život, naglašava Papa. Sama definicija obitelji otkriva njezinu funkciju i smisao: obitelj je prva i temeljna ljudska zajednica. Obitelj je okružje ljubavi, a život naroda, država i Crkve ovisi o tome je li obitelj bila pravo središte ljubavi.

Jedna od najvećih pošasti čovječanstva jest nasilno oduzimanje života, a ovdje želimo naglasiti zauzimanje Pape za dostojanstvo ljudskog života i zaštitu još nerođene djece, želimo naglasiti borbu protiv abortusa. Život je dar i nemamo ga pravo uzalud trošiti, a kamoli ga oduzimati drugima koji su nemoćni pred nama, koji se ne mogu braniti. Problemi se javljaju kada žena majka zatrudni, a odlučivanje na pobačaj je često povezano s društvenim i ekonomskim stanjem. "Zar dijete dolazi samo uzimati, a ne i davati?"⁷ Dijete je dar za obitelj. Da bismo napravili korak naprijed, potrebno je promijeniti odnos prema nerođenom djetetu, čak ako se ono pojavilo "neočekivano" – ono nikad nije ni uljez ni agresor. Čovjek ima pravo na život, a to znači da ima pravo na rođenje, pa onda pravo na postojanje sve do prirodne smrti: "Dok živim, imam pravo živjeti".⁸ Unatoč velikom protivljenju Pape i cjelokupne Katoličke crkve u mnogim zemljama abortus je legaliziran. Papa naglašava da legalizacija abortusa nije ništa drugo, nego ovlast dana odraslom čovjeku da može nerođenog čovjeka lišiti života, ubiti. To je kršenje pete Božje zapovijedi, jer čovjek daje sebi za pravo oduzimati život. Nijedan ljudski zakonodavac ne može dakle reći: smiješ ubiti, imaš pravo ubijati, ili čak - dužan si ubijati.⁹ S ovim i ovakvim zakonima pravo na život uskraćeno je

⁵ Ivan Pavao II., *Autobiografija*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb 2003. str.159.

⁶ Isto, str. 160.

⁷ Isto, str. 161.

⁸ Isto, str. 163.

⁹ Usp. isto, str. 164.

nerođenim ljudima. Papa je svjestan da je ovo rak svijeta, rak koji izjeda ljudski rod i uništava obitelji. Oni koji naprave abortus ne ubijaju smo nerođeno dijete nego i savjest, naglašava Papa.

Na dan pontifikalnog ustoličenja 22. listopada 1978. Papa je poručio mladima: "Vi ste nada Crkve i svijeta – vi ste moja nada!" Uvijek se veselio susretu s mladima jer je u mladima vidio snagu za budućnost. Papa se uvijek spominje svoje rodne Poljske pa tako i u ovom kontekstu spominje varšavski ustanak 1944., u kojemu mladi nisu štedjeli sebe nadajući se boljoj budućnosti. Mladi mu daju snagu da i u starosti može raditi i pohoditi Crkvu na svojim pastirskim pohodima, a i sam kaže kroz poslovicu: "S kim si, takav si". Papa je mlade zavolio još u dušobrižničkoj službi, kada se posvetio prije svega radu s mladima. Svoju ljubav nije izostavio, kako nam i sam svjedoči, na svakom svom putovanju i susretima mladih koji se održavaju od '85., a ni kada je izabran za Papu. Gdje god da dođe traži mlade i mladi traže njega. No, u biti ne traže mladi njega! Traže Krista... kaže Papa.

Mnogo toga moglo bi se još pisati o našem papi, ima mnogo sjemenja koja je posijao na njivi Božjoj, a koja daju plodove. Za nas Hrvate važna je jedna činjenica koja nas je posebno povezala s Ivanom Pavlom II. i Svetom Stolicom, a to je, nažalost, nesretni Domovinski rat. Papa naglašava kako se rat najprije rađa u srcu, jer upravo čovjek ubija, a ne njegov mač ili, kao danas, njegove rakete i ino oružje. Molitve za mir, koje su samo kap u moru oko nastojanja za mir Ivana Pavla II., ali su kruna tog nastojanja, znače otvoriti ljudsko srce kako bi ga mogla ispuniti obnoviteljska Božja moć, naglasio je Papa. I nadodaje: "Mir će biti kratkotrajan i iluzoran kad god izostane istinska preobrazba srca". Znamo, jer smo i sami osjetili, što je to rat, a što je mir. U ratu svatko traži ruku pomoći, traži oslonac, a mi smo ga imali u Papi. "Naše je rane liječio uljem Evanđelja», kazao je želimir Puljić, biskup dubrovački. Javnost, mislim posebno na hrvatsku, slabo je bila informirana kako i koliko se Papa zalagao za nas za vrijeme preokreta i pada komunističke ideologije. I sam sam se iznenadio pročitavši podatak u knjizi koju je priredio fra Velimir Blažević, a knjiga je naslovljena «Služenje miru» s podnaslovom «Ivan Pavao II. i Sveta Stolica za mir u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini», koja sadržava mnoštvo istupa Pape, Svete Stolice i izaslanika i predstavnika Svete Stolice za mir u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini u razdoblju od 1991.-1994. Autoru navedene knjige je bila želja da upozna javnost kolika je povezanost Pape i Svete Stolice s hrvatskim narodom, i koliko nam je bio blizu onda kada je bilo najpotrebnije. Radi lakšeg pregleda prikazat ćemo zbir važnijih istupa Pape i Svete Stolice u razdoblju od 1991.-1995.; a to je 308 javnih istupa za mir u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Ovoj brojci dodajmo još i tri pastoralna pohoda u razmaku od osam godina i što više nadodavati i naglašavati o povezanosti Pape i Svete Stolice s hrvatskim narodom.

Sva tri posjeta od neizmjerne su važnosti za hrvatski narod, a posebno prvi, koji se dogodio od 10. do 11. rujna 1994. Tada, još u vrijeme nezacijeljenih rana uvjetovanih

ratnim strahotama, njegov dolazak bio je kao "melem na ranu", došao je s geslom: "Papa je s vama!" Što je tada, a i sada, značio Papin posjet, naglasio je hrvatski predsjednik dr. Franjo Tuđman riječima: "Hrvatska Papin posjet ponajprije doživljava kao dolazak apostola mira i donositelja utjehe... svim ljudima i narodima što pate i stradavaju zbog nepravde i nasilja".¹⁰ Predsjednik je naglasio važnost Papina glasa, koji je ustao u obranu napadnutog hrvatskog naroda i koji je svojim glasom probudio svijest Europe.

"Danas sam ovdje u zemlji Hrvata, kao goloruki hodočasnik evanđelja", kazao je Sveti Otac u uvodnom govoru. I što nadodati ovome? Treba samo svatko za sebe iščitavati navještaj ljubavi, mira i praštanja. Poznaje papa naše potrebe, i kaže: "Imajte hrabrosti oprostiti i prihvatiti bližnjega..."

Drugi pastirski pohod bio je osamdeset i četvrto putovanje izvan granica Italije, a trajao je od 2. – 4. listopada 1998. Ovaj pohod bit će u našim srcima posebno obilježen budući se dogodilo ono što je hrvatski narod dugo čekao, a to je beatifikacija kardinala Alojzija Stepinca. Ova beatifikacija uz vjersku, imala je i nacionalnu važnost. Kardinal Stepinac je bio žrtva dviju ideologija prve polovice XX. st., ideologija bez Boga, nacizma i komunizma. Bio je pastir hrvatskog naroda u to vrijeme, a njegovom beatifikacijom odalo se priznanje istini i njezinoj žrtvi pred poviješću ali i sadašnjošću. Uz ovo priznanje hrvatskom velikanu i hrvatskom narodu tadašnji nadbiskup zagrebački, a sada kard. msgr. Josip Bozanić naglasio je kako je Papa znak Božje blizine svijetu, čime je želio naglasiti važnost posjeta i važnost samog Pape, njegove prisutnosti i blizine u Crkvi. Kako je Papa doživljavao i ovaj posjet može se vrlo lijepo pročitati iz gesla s kojim je došao: "Bit ćete mi svjedoci!" Što je točno želio kazati ovim geslom? To možemo pročitati odmah u uvodnom govoru kada kaže: "Danas dolazim kao hodočasnik evanđelja slijedeći stope prvih svjedoka vjere", a na umu je imao pastire i vjernike od prvih stoljeća kršćanstva. I on je naglasio kako se u osobi kardinala Stepinca objedinjuje tragedija "koja je pogodila hrvatsko pučanstvo i Europu tijekom XX. st., obilježena trima velikim zlima: fašizmom, nacizmom i komunizmom".

Svojim geslom "Bit ćete mi svjedoci" Papa je u Solinu pozvao svakog da bude svjedok u svojoj sredini, djelotvorno svjedočeći Krista.

Da zaključimo, ova dva pastirska pohoda razlikuju se od trećeg jer su se dogodili u određenim povijesnim prilikama. Zapitajmo se što nam je Papa poručio, na što nas je pozvao i što nam je donio? Odgovor nalazimo u njegovim govorima izrečenim tijekom boravka među nama. Pozvao nas je na etičko – moralnu obnovu društva koja se treba temeljiti na evanđeoskim načelima ljubavi, mira, međusobne solidarnosti, što uključuje ekumenski i međureligijski dijalog, a sve to za boljitak čitavog hrvatskog naroda, države i svih njezinih građana.¹¹

¹⁰ K. Rukavina, Hrvati Papi – Papa Hrvatima, u Ivan Šestak (uredio) *Obnovljeni život*, Zagreb 2003., LVIII, br. 4., str. 248.

¹¹ Isto, str. 262.

Treći posjet Svetog Oca Hrvatskoj bio je više nego veliki znak, više od velike ljubavi, bio je to pravi bratski posjet, posjet u kojemu je cijela Hrvatska postala jedno srce za Papu, ujedno to je bilo i 100. jubilaro Papino putovanje.

Ivan Devčić, nadbiskup i metropolit riječki, kaže: "Vrijeme se zgusnulo u trenutak i spojilo s vječnošću. Sveti nas je Otac zbližio i povezao. Zajedništvo koje smo otkrili uz njegovu pomoć najveća je vrijednost koju nam je ostavio i povjerio na čuvanje i njegovanje". Zahvalni smo mu i na daru nove blaženice Marije Propetog Isusa Petković, prve blaženice iz Hrvatske.

Posjet Slavoniji (Osijek i Đakovo) lijepo je i jezgrovito prokomentirao Marin Srakić, biskup đakovački i srijemski, riječima: "Bio je to dan što nam ga načini Gospodin."

Zadnja etapa ovog posjeta bio je Zadar, gdje se očekivala ona poruka koja će odjeknuti. Tako je i bilo. Puk je pokazao svu svoju ljubav prema Svetom Ocu. Otvorio je svoje srce a Papa je uzvraćao toplim i ohrabrujućim riječima utjehe i ljubavi.

Završimo ovaj kratki prikaz, koji je zaista kratak jer Papa zaslužuje stranice i stranice, Papinim riječima koje je izrekao u oproštajnom govoru zahvale na odlasku iz Hrvatske 9. lipnja 2003. u Zadru.

"Hvala ti, ljubljani puče hrvatski, koji si me dočekaš raširenih ruku i srca otvorena po ulicama Dalmacije, Kvarnera, Slavonije. Sjećam se tvojih patnji uzrokovanih ratom, što su još uvijek vidljive na tvom licu i što se odražavaju na tvom životu i blizu sam svima koji podnose tragične posljedice rata. Poznata mi je međutim tvoja snaga, tvoja hrabrost i tvoje ufanje...zemljo hrvatska, Bog te blagoslovio."

Fra Mijo Šabić